20/02/2019

Η άνθιση των σχολείων στην Ήπειρο και ο ρόλος του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού

/ Ορθόδοξες Προβολές

Μετά την κατάκτηση της Ηπείρου και μέχρι τις αρχές του 17ου αιώνα, η Οθωμανική κατοχή κατέστρεψε τα πάντα. Στην Ήπειρο βασίλευε απόλυτο πνευματικό σκοτάδι. Αμάθεια, άγνοια και αμορφωσιά είναι τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της περιόδου. Οι μονές και οι νάρθηκες των εκκλησιών αποδείχτηκαν καταφύγιο, μετά την υποδούλωση, σε πνευματικές εστίες του ελληνισμού, που δίδασκαν φτωχοί μοναχοί και παπάδες λίγα κολλυβογράμματα, όσο να κρατιέται ζωντανή η σπίθα του Γένους. Στοιχεία για την προ της Τουρκοκρατίας εποχή δεν υπάρχουν. Πληροφορίες βρίσκουμε μετά την επικράτηση της Τουρκοκρατίας. Το Δέλβινο καταλήφθηκε οριστικά το 1537. Σαν επακόλουθο της ανάπτυξης του εμπορίου με το εξωτερικό, της βιοτεχνίας και του σχηματισμού των πρώτων αστικών κέντρων, άνθισαν πολύ πρώιμα τα γράμματα στην Ήπειρο. Ταξιδεμένοι Ηπειρώτες, άφησαν περιουσίες ολόκληρες, για να ιδρυθούν και να συντηρηθούν σχολεία στη γενέτειρά τους. Τα αρχαιότερα σχολεία είναι των Ιωαννίνων, του Δελβίνου, του Αργυρόκαστρου, της Δρόβιανης κ.ά.

Έξω όμως από τα μεγάλα ή μικρά αστικά κέντρα, στα χωριά και στην ύπαιθρο επικρατούσε βαθύ σκοτάδι. Θρησκεία και παιδεία από αιώνες συνεργάζονταν στενά. Στα σκοτεινά χρόνια της Τουρκοκρατίας, τα πρώτα αμυδρά φώτα τα δώσανε τα «κρυφά σχολειά» στις υπόγειες κρύπτες των μοναστηριών. Το ρεύμα του εξισλαμισμού ανησύχησε την Εκκλησία, η οποία, μεταξύ άλλων μέτρων που έλαβε για την αναχαίτιση του κινδύνου τούτου, φρόντισε και για την σύσταση σχολείων.

Πρώτος που ανέλαβε ν’ ανοίξει σ’ όλα τα χωριά τα πρωτόγονα σχολεία του Νάρθηκα, ήταν ο Επίσκοπος Χιμάρας και Δελβίνου Μανασής το 1682. Αργότερα ακολουθεί η λαμπρή περίοδος του Κοσμά του Αιτωλού (1765-1779). Με τη δραστηριότητά του άνοιξε 200 κοινά σχολεία και δέκα ανώτερες σχολές. Αργότερα αρχίζει να ενδιαφέρεται και να φροντίζει συστηματικά για την ίδρυση και συντήρηση των σχολείων το Οικουμενικό Πατριαρχείο με τις κατά τόπους εκκλησιαστικές αρχές. Ιδρύονται ειδικοί σύλλογοι και αδελφότητες για την επιχορήγηση σχολείων, διδασκάλων και μαθητών. Έτσι, στις αρχές του αιώνα μας τα ελληνικά σχολεία στη Βόρειο Ήπειρο έφθασαν τον αριθμό των 350. Παρατηρούμε λοιπόν ότι η εκπαίδευση στον τόπο μας ως τα νεότερα χρόνια, εξαρτιόνταν άμεσα από το ενδιαφέρον και τη φροντίδα της εκκλησίας. Δικαιωματικά μπορούμε να πούμε ότι η θρησκεία διατήρησε και διαφύλαξε τον ελληνισμό και τα ελληνικά γράμματα στους σκοτεινούς αιώνες της Τουρκοκρατίας.

Στους XVII – XVIII αιώνες, κατόπιν της άδειας του Σουλτάνου (1630) να ανοιχτούν σχολεία στην ελληνική γλωσσά, άνοιξαν στις Μητροπόλεις του Δελβίνου (1862), της Χιμάρας και αργότερα στην Αβαρίτσα, στη Δίβρη κ.ά. Σ’ αυτά τα σχολεία προετοιμάζονταν κληρικοί και λαϊκοί. Τα μαθήματα διδάσκονταν από ανωτέρους κληρικούς των Μητροπόλεων. Η φιλεκπαιδευτική κίνηση γύρω στα 1870, είναι ζωηρή. Εκκλησιαστική παράγοντες, πρόκριτοι των κοινοτήτων, απόδημοι, όλοι καταβάλλουν σοβαρές και συστηματικές προσπάθειες, προαιρετικές εισφορές και προσωπική εργασία, για να ιδρύσουν σχολείο σε κάθε χωριό, να χτίσουν κατάλληλο σχολικό κτίριο, να εξασφαλίσουν τη μισθοδοσία δασκάλων κ.λ.π.

Πηγή: **www.sfeva.gr**